Verslag van werkgroep 3

Thema: Afdoening buiten proces

Preadvies : P.L. BODSON, Advocaat, Lector aan de Universiteit te Liège
Voorz. : R. FONTAINE, Rechter in de Rechtbank van 1ste Aanleg te Liège
Secr. : C. VISART DE BOCARMÉ, Substituut-Procureur des Konings te Liège
G. SMAERS, Assistente aan de U.I.Antwerpen

1. DE STRAFRECHTELIJKE SCHIKKING EN DE SEPONERING

Het eerste deel van de bespreking in de werkgroep werd gewijd aan de vergoeding van slachtoffers van misdrijven. Eén van de deelnemers maakte zich zorgen over de formulering van artikel 151 van het ontwerp van dhr. LEGROS dat in al te vage termen voorziet dat wanbedrijven en overtredingen zouden kunnen verschoond worden wanneer de rechter vaststelt dat 'de stoornis veroorzaakt door het strafbare feit is weggevallen'.

Hetzelfde probleem is vroeger reeds gerezen n.a.v. de minnelijke schikkingen en het beleid dat door de parketten gevoerd werd betreffende de seponeringen. De deelnemers van de werkgroep waren van oordeel dat vergoeding van de schade niet systematisch zou mogen leiden tot seponering of minnelijke schikking. Vergoeding van de schade mag namelijk niet een middel worden om aan de sanctie te ontsnappen, zo werd gepreciseerd.

Dhr. BODSON merkte op dat vergoeding van de schade bovendien geen absoluut criterium kàn uitmaken in functie van seponering of schikking omdat de schade op het moment van de beslissing terzake dikwijls moeilijk zal te bepalen zijn, nl. wanneer het morele schade betreft. De maatregel van strafrechtelijke schikking moet dan ook een sanctie zijn die zich situeert tussen een seponering en een vervolging voor de rechtbank.

Nog betreffende de schikkingen deed dhr. BODSON opmerken dat de korte ervaring met de toepassing van de Wet van juni 1984 reeds toelaat vast te stellen dat deze voornamelijk tot gevolg had dat het de seponeringen waren die verminderden en niet de vervolgingen.

Daaruit leidt hij een mislukking af van de belangrijkste doelstelling van de wet die er in bestond de strafrechtbanken te ontlasten en de gerechtelijke achterstand gedeeltelijk op te vangen.

Meerdere deelnemers hebben zich verontrust getoond over de onduidelijkheid van de Wet van 1984 wat de concrete toepassing betreft van de procedure van minnelijke schikking. Dhr. BODSON wees er in dit verband op dat de Procureurs-Generaal de rol van de wetgever hebben overgenomen door gedetailleerde omzendbrieven op te stellen teneinde de hiaten van de Wet van 1984 op te vangen, meer bepaald m.b.t. de kwalificatie van de feiten, de eerbiediging van de rechten van de verdediging, de mogelijkheid om het strafdossier in te zien en de mogelijkheid om de minnelijke schikking te weigeren. Al deze punten dienen voor te komen in het voorstel tot minnelijke schikking dat aan de betrokkene wordt overgemaakt. De vraag werd dan ook gesteld of het niet opportuun zou zijn om van de hervorming van het Strafwetboek te profiteren om de inhoud van deze omzendbrieven in de wet op te nemen.

Verschillende deelnemers hebben gewezen op het arbitrair karakter van sommige beslissingen van het parket, zowel inzake seponeringen als inzake minnelijke schikkingen. Men sprak zich uit voor een verduidelijking van de criteria die gehanteerd worden door de parketten zonder nochtans te pleiten voor een echt dwingende regeling. Het zou immers een gevaar betekenen de pretoriaanse probatie te willen legaliseren omdat, aldus dhr. BODSON, deze de motor blijft van het mechanisme van de bestraffing en er aldus de kracht maar ook het gevaar van uitmaakt. Men zou eerder moeten streven naar een verduidelijking van het crimineel beleid om absurde situaties te vermijden zoals b.v. de seponering van een dossier waarvoor een minnelijke schikking was voorgesteld, zonder dat deze betaald werd. Een sociale consensus zou moeten kunnen leiden tot harmonisering van de wijze van bestraffing. Daardoor zou enerzijds een te ver gaande individualisering van de vervolging vermeden worden en anderzijds zou een te grote verwettelijking die kunnen leiden tot vormen van totalitarisme.

Er werd ook vastgesteld dat de veelheid van de bestaande wettelijke regelingen elke harmonisatie belet tussen de verschillende overheidsorganen die de bevoegdheid hebben, ofwel om te transigeren ofwel om een administratieve geldboete op te leggen. Dit gaat zo ver dat het

parket soms tussenkomt en een minnelijke schikking voorstelt in zaken waarin de Administratie reeds een geldboete heeft voorgesteld die niet betaald werd. Er bestaat een dergelijke vaagheid in deze materie dat de rechtzoekende het optreden van parket en Administratie verwart, wat nefast kan zijn voor de uitbouw van een echte criminele politiek.

Tot slot werd nog vastgesteld dat het zwaartepunt in strafrechtelijke aangelegenheden niet meer in de actie van de rechter ligt maar wel bij het parket dat zich door de Wet van juni 1984 bevoegdheden zag toegeëigend die door sommigen overdreven worden geacht.

2. HET STRAFBEVEL

In het Voorontwerp van Strafwetboek wordt naast de minnelijke schikking (strafrechtelijke schikking/transaction pénale) een nieuwe vereenvoudigde procedure ingevoerd, m.n. het strafbevel (strafrechtelijke beschikking/ordonnance pénale). Deze procedure bestaat erin dat de rechter uitspraak doet op vordering van het Openbaar Ministerie op basis van de hem voorgelegde stukken, d.w.z. buiten de aanwezigheid van de verdachte en dus zonder debatten.

In de werkgroep werd vooreerst de vraag gesteld met welke bedoeling deze nieuwe procedure zou worden ingevoerd. Vermits de minnelijke schikking ervaren wordt als het opleggen van een straf door het parket, een bevoegdheid die normaal de rechter toekomt, zou het misschien de bedoeling zijn – zo werd geopperd – dit euvel weg te werken door de transactiebevoegdheid van het Openbaar Ministerie over te hevelen naar de rechter. Toch werd in het Voorontwerp ook de minnelijke schikking behouden.

Door de werkgroep werd het naast elkaar bestaan van beide procedures niet opportuun geacht. Als het toepassingsgebied van beide systemen in de praktijk quasi hetzelfde is, dan dient geopteerd te worden voor één van beide, en m.n. voor het systeem dat de meeste waarborgen biedt.

Er bestaat nl. een fundamenteel verschil tussen beide procedures. Het voorstel tot minnelijke schikking, uitgaande van het Openbaar Ministerie, dient door de verdachte aanvaard te worden. Zo deze weigert in te gaan op het voorstel, wordt de zaak in principe voorgelegd aan de rechter (hoewel uit de interventies van verscheidene parketmagistraten bleek dat ook in dergelijk geval vaak geseponeerd wordt!). In de strafbevel-procedure daarentegen is de beklaagde die niet reageert op de kennisgeving van de beschikking automatisch veroordeeld. Artikel 143 van het Voorontwerp bepaalt immers dat de strafrechtelijke beschikking waartegen niet tijdig verzet is gedaan, de gevolgen heeft van een vonnis in kracht van gewijsde. Dit werd door de werkgroep onaanvaardbaar geacht. Als de beklaagde de beschikking niet onmiddellijk uitvoert en m.a.w. de hem opgelegde geldboete niet betaalt, dan kan hieruit afgeleid worden dat hij zijn schuld wenst te betwisten. Iedere verdachte heeft immers het recht onschuldig te zijn. De rechten van verdediging zijn in de strafbevel-procedure dan ook onvoldoende gewaarborgd.

Vervolgens werd in de discussie kritiek geuit op de positie van de benadeelde in de strafbevel-procedure. Voorafgaandelijke schadeloosstelling van het slachtoffer wordt niet door de wet vereist. Bovendien is de benadeelde, net zoals de verdachte zelf, geen partij in het geding. Hij wordt niet op de hoogte gebracht van de gewezen beschikking (dit is althans niet voorzien in de wet), maar dient zijn vordering – zo hij deze wenst voor te leggen aan de strafrechter – in te stellen binnen 6 maanden nadat de beschikking uitvoerbaar is geworden. De burgerlijke partij kan natuurlijk steeds beroep doen op de burgerlijke rechter, maar zij wordt duidelijk benadeeld in dit systeem. De strafrechtelijke beschikking heeft immers gezag van gewijsde (op dit algemeen principe wordt door de wet geen uitzondering gemaakt) zonder dat er een debat heeft plaatsgehad over de verantwoordelijkheid in kwestie. In feite kan dus gesteld worden dat het parket de verantwoordelijke aanwijst en deze beslissing krijgt in de vorm van een rechterlijke beschikking met gezag van gewijsde t.a.v. de burgerlijke vordering.

Terloops werd ook opgemerkt dat op het ontwerp heel wat technische bezwaren kunnen geformuleerd worden. Zo werd o.m. gewezen op de termijnen die gelden t.a.v. de beklaagde om verzet te doen tegen de strafrechtelijke beschikking. Waar in de gewone strafrechtelijke procedure deze termijn bepaald is op 15 dagen na de betekening van het vonnis, kan de beklaagde in de strafbevel-procedure verzet doen gedurende 1 maand na de kennisgeving; heeft hij de kennisgevingsbrief niet zelf ontvangen, dan beschikt hij over een termijn van 10 dagen te rekenen van de dag waarop hij kennis heeft gekregen van de beschikking. Om de strafbevelprocedure niet nodeloos ingewikkeld te maken, dienen deze termijnen geharmoniseerd te worden met de termijnen van gemeen recht.

Afgezien van deze technische bezwaren werden tot slot meer principiële bezwaren aangevoerd tegen de invoering van een dergelijke bijzondere procedure in ons strafrechtsbestel. Zij zou een aantasting betekenen van het klassieke beeld van de rechter in de publieke opinie, dat gekenmerkt wordt door 2 basisbeginselen, m.n. een debat op tegenspraak en een gemotiveerde uitspraak.

C. Visart de Bocarmé
en G. Smaers